



Association Internationale Aphasie (AIA)

Vad är afasi?

Du kom förmodligen i kontakt med afasi för första gången för en tid sedan. I början ger afasin anledning till en hel del frågor, sådana som: vad är afasi, hur utvecklas det, och vilka ytterligare problem kan uppstå?

Vad är afasi?

Varje mänsklig varelse använder språk. Att tala, hitta de rätta orden, förstå, läsa, skriva, och använda sig av gester är olika sätt att använda språket på. Om det, som ett resultat av en hjärnskada, kan en eller flera delar av språkförmågan upphöra att fungera som tidigare, detta kallas afasi. Afasi – A (= utan) fasi (=tal) betyder att en person inte längre kan säga vad hon eller han önskar. Hon eller han kan inte använda språket som tidigare. Förutom afasin kan hjärnskadan även leda till andra svårigheter som:

- halvsidig förlamning
- synfältsbortfall
- koncentrationssvårigheter, svårigheter att ta initiativ,

minnesproblem, trötthet, plötsliga svängningar i stämningsläge och svårigheter att göra flera saker samtidigt.

Många människor känner igen den frustration som man upplever då man är på semester utomlands och inte förstår språket. Även i länder med språk som vi förstår relativt bra kan vi uppleva svårigheter i vissa situationer, t.ex. vid läkarbesök. I länder där vi klarar språket sämre blir vår kommunikationsförmåga med den lokala befolkningen begränsad, och vi kanske inte lyckas att beställa den maträtt vi vill äta. Människor som får afasi upplever dessa problem varje dag. Afasi är en språklig och kommunikativ funktionsnedsättning. Det finns inte två personer som har afasi där funktionsnedsättningen drabbat på exakt samma sätt. Afasin drabbar alla på ett individuellt sätt. Allvaret och omfattningen av afasin beror bland annat på var i hjärnan som skadan inträffat, tidigare språklig förmåga och personlighetsdrag.

En del personer med afasi kan förstå det som sägs på ett bra sätt, men har problem med att hitta rätt ord eller meningsuppbyggnader. Andra däremot pratar en hel del men är svåra att förstå för samtalspartnern. Dessa personer har också ofta svårigheter att förstå vad som sägs. Den språkliga förmågan hos de flesta personer med afasi finns någonstans emellan dessa två extrema situationer.

Notera att de flesta personer som har afasi har en intakt intellektuell förmåga. För det mesta finns en viss spontant återhämtning av den språkliga förmågan. Denna återhämtning är sällan eller aldrig komplett. Men med mycket träning, ansträngning och ihärdighet kan förbättring ske.

Hur utvecklas afasi?

Afasi utvecklas som ett resultat av en hjärnskada. Anledningen till hjärnskadan är oftast en stroke (slaganfall) på grund av att blodcirkulationen till hjärnan blir avbruten. Men den kan också orsakas av en hjärnblödning (aneurysm). Andra orsaker till afasi kan vara traumatiska skador, t.ex. trafikolyckor eller tumörer.

Vår hjärna behöver syre och glykos för att fungera. Om hjärnans blodcirkulation blir avbruten dör cellerna i detta område. I hjärnan finns olika områden med olika funktioner.

För de flesta människor är området som styr språkfunktionerna lokaliserat till den vänstra sidan av hjärnan. När hjärnan blir skadad i detta område uppstår afasi.

Vilka ytterligare problem kan uppstå?

Det är sällan så att någon endast får afasi. Oftast har andra delar av hjärnan också blivit skadade. Exempel på tillkommande problem kan vara:

- Halvsidesförlamning (hemiplegi). För personer med afasi är det oftast den högra sidan som kan bli förlamad eller få nedsatt funktion.
- Synfältsbortfall. En del personer kan tappa förmågan att se vad som finns på den drabbade sidan av kroppen, men ser det som finns på den friska sidan.
- Apraxi. Man får praktiska svårigheter att använda redskap, att klä på sig osv. Denna "fumlighet" kan finnas även om personen inte är förlamad.
- Dysfagi. Svårigheter att äta, dricka och svälja. På grund av hjärnskadan kan muskler som har till uppgift att hjälpa till vid matsmältning och svalg blivit förlamade, överkänsliga eller helt okänsliga. Detta skapar mycket problem kring ätande och drickande. På grund av förlamning och bristande känsel i delar av kinden kan det rinna saliv från mungipan utan att man själv märker det.
- Minnesproblem. Om man ska komma ihåg information så har språket en stor betydelse. På grund av problem med språket tycks förmågan att minnas fungera sämre. Kom därför ihåg att skriva ned några nyckelord. Det gör det lättare för personer med afasi att komma ihåg saker.
- Personlighetsförändringar. Ibland reagerar personer totalt annorlunda än de gjorde innan de fick stroke och afasi. Att behärska och kontrollera sina känslouttryck blir svårare. Det kann hända att någon skrattar eller gråter oftare. Det kan för många innebära en stor ansträngning att försöka förhindra detta.
- Epilepsi. När en hjärna återhämtar sig från en skada bildas ärrvävnader i hjärnan. Ibland orsakar dessa ärrvävnader en kortslutning, så att säga, inne i hjärnan. Kroppen reagerar med att framkalla krampryckningar. Somliga personer får problem med att andas och hon eller han kan tappa medvetandet. Sådana epileptiska anfall varar ett par minuter, men kommer ofta oväntat och rädslan hos den som lider av det och hos dennes familj är ofta mycket stor.

Listan ovan på ytterligare problem som kan uppstå i samband med afasi är på intet sätt komplett. Afasisymptomen och eventuella andra funktionsnedsättningar är olika för varje människa. Varje problem som nämnts ovan kan uppstå i kombination med afasi men behöver inte alltid göra det.

Afasibehandling

Personer som har drabbats av afasi har behandlats på sjukhus under en tid. Efter sjukhusvistelsen behöver de flesta ytterligare rehabilitering. Ofta är det oklart vart de ska vända sig för att få hjälp. Kontakta läkaren som behandlar dig för att höra om vilka möjligheter som finns i din närhet. Afasibehandling ges nästan alltid av en logoped. I princip är vem som helst som drabbats av afasi berättigad till logopedbehandling. Längden på behandlingsperioden är, bland annat, knuten till återhämtningen från afasin, och vilka resurser och bestämmelser som finns i det land du lever i.

Vägledning till kommunikation

På grund av afasi ändras förmågan att förstå och uttrycka sig som drabbad. Genom att på bästa möjliga sätt använda sig av de återstående kommunikationsalternativ som finns kan man fortfarande kommunicera med någon som har afasi. En person med svår afasi förstår ofta bara de viktigaste orden i en mening. Hon eller han förstår "nyckelord". Att förstå saker genom att tolka "nyckelord" kan ibland orsaka missförstånd. Ibland tror vi och den som har afasi att vi har förstått varandra. En senare reaktion visar ibland att detta inte var fallet.

Om du ska berätta någonting för en person med afasi

- Låt konversationen få ta tid. Ha gott om tid. Sitt ned bekvämt och håll ögonkontakt.
- Om du är rädd för att inte klara en konversation börja med att berätta något enkelt om dig själv och fråga sedan sådant som du själv vet svaret på.
- Tala långsamt och i korta meningar och betona de viktigaste orden i en mening.
- Skriv ned de viktigaste orden. Repetera budskapet och ge personen med afasi det du skrivit. Personen med afasi kan använda det som en påminnelse eller som ett underlag för kommunikation.
- Hjälプ den som har afasi med hennes eller hans problem att uttrycka sig genom att peka, använd gester, rita eller skriva. Sök tillsammans i lexikon och ordlistor.

Om en person med afasi vill säga något till dig

Först är det viktigt att veta vem som är berörd, vad händer eller har hänt och kanske var och när händelsen äger rum eller har ägt rum. Det är mycket viktigt att du ställer riktiga frågor, är påhittig och utvecklar samtalet så systematiskt som möjligt.

Kommunikationshjälpmedel

I många länder finns det speciella bildtolkar, böcker med ord och teckningar eller fotografier. Dessa kan man använda för att förtydliga vad man menar.

Tag kontakt med din läkare eller logoped om det finns sådana hjälpmedel i ditt land. Om det inte gör det kan du göra en "kommunikationsbok" själv. I den sätter du in bilder, teckningar, ord, namn, adresser med mera som är viktigt för personen med afasi. När man använder en sådan kan man lättare klara en diskussion om sådant som är viktigt för personen med afasi.

När ni använder en kommunikationsbok se då också till att ha papper och penna till hands. Då kan du skriva ned viktiga ord från konversationen, under varandra, så att det blir lättare att följa och komma ihåg innehållet i konversationen.

Tålamod övervinner allt

Att föra en diskussion med någon som har afasi kräver gott om tid och en hel del tålamod. Trots tidigare nämnda tips kan det hända att ni fortfarande inte förstår varandra. Låt diskussionen vila ett tag och försök igen senare. Du kommer troligen att lyckas bättre då.

Mer information

På hemsidan för Association Internationale Aphasie, AIA, kan du hitta mer information om afasi på olika språk: www.aphasia-international.com . Där finner du även länkar till de nationella Afasiförbunden i olika länder och de erbjuder information om afasi på sitt eget språk.

Syftet med denna hemsida är att se till att afasi får uppmärksamhet och att stimulera grundande av grupper för närstående till personer med afasi, för att förhindra att människor med afasi ska hamna i social isolering.